

RECITINDU-L PE DOSTOIEVSKI

FRAȚII KARAMAZOV de F. M. Dostoievski, dramatizare de Alexandru Vasilache și Ion Rusu ● **TEATRUL ODEON** ● Data reprezentației: 21 decembrie 1997 ● Regia și coloana sonoră: Alexandru Vasilache ● Decorul: Constantin Ciubotariu ● Costumele: Stela Verebceanu ● Distribuția: Virgil Andriescu (Fiodor Pavlovici Karamazov), Șerban Ionescu (Dmitri Fiodorovici Karamazov), Dan Bădărău (Ivan Fiodorovici Karamazov), Marius Stănescu (Alexei Fiodorovici Karamazov), Ioan Batinaș (Smerdiakov), Elvira Deatcu (Katerina Ivanovna), Adriana Trandafir (Agrafena Alexandrovna), Crina Mureșan (Lise), Gelu Nițu (Inchizitorul), Dumitru Bogomaz (El); în alte roluri: Mugur Arvunescu, Mircea Constantinescu, Ionel Mihăilescu, Liviu Timuș, Geo Costiniu, Florin Dobrovici, Laurențiu Lazăr, Niculae Urs, Marian Lepădatu, Constantin Cojocar.

Este acesta Dostoievski? se vor întreba mulți dintre spectatorii reprezentației inspirate de romanul Karamazovilor. Unii vor răspunde cu un „nu” categoric. Alții îl vor crede pe regizor, care a insistat în a da amploare previziunilor sumbre ale scriitorului rus cu privire la viitorul umanității. Căci timpul i-a dat dreptate. Scriitorului, desigur, nu regizorului. Acesta a încercat să ne vorbească și despre intriga romanului, atât de bine cunoscută, și despre „mistica” personajelor, și despre raportul lumii de azi cu Dumnezeu și cu Inchizitorul, în care autorul spectacolului a încarnat tot ce a fost mai rău în acest secol, adică nazismul și comunismul. Dar a făcut-o în așa fel încât mulți dintre cei care i-au admirat spectacolele cu **Un veac de singurătate**, **Amadeus**, **Steaua fără nume**, **Anna Karenina** și **Hamlet**, montate la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, se vor fi întrebat: „Oare acesta este, cu adevărat, Alexandru Vasilache?”.

Nu lipsesc din acest spectacol câteva dintre virtuțile ce l-au impus respectului și admirației noastre pe acest om de teatru atât de tânăr și de matur totodată, atras mereu și mereu de poezia și de tragedia existenței.

foto: Mihai Musceleanu

© Dumitru Bogomaz și Gelu Nițu în Frații Karamazov după Dostoievski la Odeon (regia: Alexandru Vasilache)

Este vorba de patosul demonstrației, de o anumită frenezie a exprimării trăirilor, de simbolismul cromatic și de vigoarea sugestiilor muzicale (aici, vioara „lui” Paganini), ca și de ambițioasa descoperire a unor noi valențe ale textului, devenit **aproape** pretext, spre a-i permite regizorului să-și reitereze unele convingeri morale, estetice și, nu în ultimul rând, politice, într-un consens mai mult sau mai puțin credibil cu ideile autorului.

În felul acesta, spectacolul se întrecește ca arie a semnificațiilor, devine mai incitant ca tonalitate și mai actual prin „sanctiunile” pe care le dă ori prin întrebările pe care le pune. Numai că, mergând pe acest drum cu pași repezi – ce zic?, cu viteza unui bolid – și invitându-și interpretii la un ritm alert, aproape sufocant (și adeseori sufocat de intensitatea muzicii), regizorul pierde pe parcurs câte ceva din mistica

dostoievskiană și din însuși misterul teatrului, „expediază” mare parte din taina și din complexitatea relațiilor dintre frații Karamazov (și nu numai dintre ei), ori construiește acea tensionată confruntare dintre Inchizitor și Dumnezeu (cu totul remarcabilă ca esență dramaturgică și vizualizare scenică) în dimensiuni ce riscă la un moment dat să „lovească” în armonia ansamblului și în cursivitatea spectacolului. Faptul că montarea, la premiera sa, nu s-a prezentat ca o performanță, – deși, în bună parte, tensiunea ei intelectuală și emoțională dă seama despre valoarea trupei și a directorului de scenă – se explică și prin unele excese de zel ori prin voluptatea de „a ieși în față” a unor interpreți. Dacă, în contextul activității unui regizor caracterizat de o iubire manifestă pentru actori, cărora le oferă întotdeauna șanse generoase de afirmare, faptul poate fi lesne înțeles în cazul unor interpreți mai tineri sau mai puțin cunoscuți, el devine greu de acceptat în evoluția unor artiști de frunte ai Odeon-ului și ai teatrului românesc, în general. Aproape fiecare dintre personajele piesei aduce cu sine fragmente de adevăr caracterologic și temperamental (nu în ultimul rând, excelentul personaj colectiv al „soldaților”) ori de substanță metaforică (Dumnezeu, Inchizitorul etc.). Numai că, în evoluția lor, actorii manifestă adesea ezitări, lipsă de consecvență și coerență, sau transformă unele gesturi, atitudini și reacții în măști ale unui teatralism supărător pentru fizionomia rolului și a spectacolului în ansamblu, în totală contradicție cu instinctul teatral excepțional cu care ne-a obișnuit Alexandru Vasilache. Este, însă, un spectacol pe care simt nevoia să-l revăd. Căci, uneori, chiar și ezitățile ori neîmplinirile unui travaliu ieșit din comun reprezintă o zonă de interes major. Mai ales atunci când el poartă girul seriozității profesionale, al bunului-simț artistic și al buneicredințe.

ION PARHON

FRICA DE IDENTITATE

SĂ NU FACI UMBRĂ de Ellen Kaplan ● **TEATRUL EVREIESC DE STAT** ● **Data reprezentăției: 14 ianuarie 1998** ● **Regia: Liana Ceterchi** ● **Decorul: Andreea Mincic** ● **Costumele: Oana Botez** ● **Muzica: Lucian Ban** ● **Imagini video: Sorin Toma** ● **Distribuția: Leonie Waldman Eliad (Ea), Rudy Rosenfeld (El), Dana Dembinski-Medeleanu (Marcia), Mihaela Rădescu (China-Chanah), Marius Drogeanu (Guy), Nicolae Călugărița (Ron), Eugenia Balaure (Dalton), Mihai Răzuș (Fanon).**

Având în vedere că este vorba de o autoare contemporană mai puțin (sau defel) cunoscută în România, trebuie să recunoaștem că ne-ar fi plăcut să aflăm măcar câteva date despre Ellen Kaplan. Să știm ce a mai scris, dacă și unde i s-au mai jucat piesele/piesa, cu câte premii a fost onorată la ea acasă ori aiurea... Nu de alta, dar direcțiile teatrelor s-au cam obișnuit să opteze pentru un text sau altul în funcție de laurii cu care a fost încununată fruntea dramaturgilor – mai ales când sunt **străini** și **contemporani!** (Nu contează că

piese românești – **la fel** de contemporane, **la fel** de premiate – rămân, pentru destulă vreme, pierdute prin sertare, nebăgate în seamă.)

În locul unor astfel de referințe, am putut citi, totuși, în foile ce ne-au fost date la intrarea în teatru, un soi de „explicitare” (scrisă chiar de autoarea americană, nu știm însă dacă special pentru această premieră) a tramei ce urma s-o vedem pe scenă.

Să nu faci umbră este, după cum Ellen Kaplan ne mărturisește, „o piesă despre gestul de auto-eliminare... a fost o explorare, o ură de sine interiorizată, o anihilare culturală din afară și dinăuntru”. În fapt, este vorba despre viața unei tinere balerine evreice care vrea să-și destrame identitatea printr-o „integrare, asimilare, occidentalizare” totală, pe care și-o dorește până la uitarea de sine. Rămâne însă **frica** teribilă de lumina reflectoarelor, care o expune privirilor și o face să înghețe, dublată de o spaimă ancestrală datorată, în parte, „moștenirii” lăsate de o istorie cu totul nedreaptă... Se simte permanent

Imagine din **Să nu faci umbră** de Ellen Kaplan la TES (regia: Liana Ceterchi)

